

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ЧЕРВЯК СЕРГІЙ ІГОРОВИЧ

УДК 342.9: 351.77

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ТА
РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2024

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник:

доктор юридичних наук, професор
Саблук Сергій Анатолійович,
Вінницький міський суд Вінницької області,
суддя

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор
Манжула Андрій Анатолійович,
Центральноукраїнський державний університет імені В. Винниченка,
професор кафедри права та правоохоронної діяльності

Заслужений діяч науки і техніки України,
доктор юридичних наук, професор
Юнін Олександр Сергійович,
Дніпровський державний університет внутрішніх справ,
проректор

Захист відбудеться «13» серпня 2024 року о 9⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.503.01 у Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2А

Автореферат розісланий «9» липня 2024 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Ксенія КУРКОВА

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Охорона здоров'я є фундаментальним правом людини, закріпленим у Конституції України та міжнародних правових актах. Забезпечення реалізації цього права є обов'язком держави, а також показником її розвиненості та демократичності. Сучасна система охорони здоров'я України стикається з низкою серйозних викликів, таких як недостатнє фінансування, застаріла інфраструктура, брак медичних кадрів та нерівний доступ до медичних послуг між міським та сільським населенням. Особливо гостро ці проблеми проявилися у зв'язку з повномасштабною війною, яка висвітлила слабкі місця системи охорони здоров'я та наголосила на необхідності її реформування. Нарешті, дослідження права на охорону здоров'я є важливим з огляду на захист прав вразливих категорій населення, таких як діти, люди похилого віку, особи з інвалідністю, а також внутрішньо переміщені особи та учасники бойових дій. Забезпечення їхніх прав на охорону здоров'я є не лише гуманітарним завданням, але й необхідною умовою для стабільного та сталого розвитку суспільства.

Демографічні зміни, такі як зростання тривалості життя та старіння населення, збільшують навантаження на систему охорони здоров'я, викликаючи потребу в спеціалізованій медичній допомозі та довгостроковому догляді. Економічні фактори також відіграють значну роль, оскільки система охорони здоров'я є важливим елементом національної економіки. Ефективне управління ресурсами та фінансуванням сприяє зменшенню витрат та покращенню якості медичних послуг. Соціальна нерівність, яка обмежує доступ до якісної медичної допомоги через соціально-економічні бар'єри, є ще одним важливим аспектом, що вимагає уваги. Аналіз державної політики дозволяє виявити та усунути ці нерівності, забезпечуючи рівний доступ до медичних послуг для всіх громадян. Крім того, швидкий розвиток медичних технологій та цифрових рішень вимагає адаптації законодавчої бази та політичних стратегій.

Правове регулювання охорони здоров'я в Україні потребує вдосконалення та адаптації до сучасних викликів і міжнародних стандартів. Зокрема, актуальними є питання захисту прав пацієнтів, забезпечення якості та доступності медичних послуг, впровадження системи електронного здоров'я, а також розробка ефективних механізмів контролю та нагляду за діяльністю медичних закладів. Крім того, реформування охорони здоров'я є важливим аспектом євроінтеграційного курсу України, адже інтеграція до Європейського Союзу вимагає відповідності національної системи охорони здоров'я європейським стандартам та практикам.

Отже, адміністративно-правові засади державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні є фундаментом для ефективного управління та регулювання системи охорони здоров'я. Правова база має забезпечувати максимальну ефективність системи охорони здоров'я на нові виклики та загрози, сприяти сталому розвитку медичних установ, впровадженню інноваційних технологій, а також забезпечувати доступність та якість медичних послуг для всіх верств населення. Зростаючі витрати на охорону здоров'я, що пов'язано з війною, необхідність модернізації інфраструктури та технологій, а також підвищення стандартів медичного

обслуговування вимагають перегляду існуючих адміністративно-правових механізмів. Україна, як частина глобальної спільноти, повинна інтегрувати міжнародні стандарти у сфері охорони здоров'я, що вказує на необхідність всебічного дослідження та розробки нових адміністративно-правових підходів до формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Сучасні дослідження звертають увагу на необхідності розробки та впровадження державної політики, яка б відповідала потребам суспільства та враховувала сучасні виклики, такі як пандемії, військові конфлікти, демографічні зміни, екологічні проблеми тощо. Серед новітніх праць у сфері адміністративного права слід виділити роботи Д. Гомон¹, Г. Муляр², А. Кучур³, які системо визначили засади адміністративно-правового та організаційного забезпечення охорони здоров'я в Україні.

Інші питання, які акцентуються на комплексному підході до реформування системи охорони здоров'я в площині адміністративного права висвітлені у роботах низки вчених, зокрема, таких як: О. Баєва, В. Белов, М. Білінська, І. Бухтіярова, А. Вергун, В. Гриценко, Р. Грицко, А. Гуржій, К. Данилюк, Н. Зіновій, В. Ключко, С. Книш, В. Князевич, Т. Коленіченко, А. Колодій, А. Котвіцька, А. Котова, Л. Криничко, Ф. Криничко, А. Кузьменко, Т. Куріліна, М. Литвиненко, А. Манжула, А. Меленко, Л. Миськів, Р. Моїсеєнко, О. Мотайло, В. Нестеренко, В. Ординський, О. Поживілова, О. Пунда, О. Пустовойт, Я. Радиш, Л. Рачинський, Л. Руснак, Д. Рябець, С. Саблук, Д. Самофалов, Г. Сатурська, А. Семенова, Т. Семигіна, Р. Сербин, О. Сіделковський, Є. Соболю, М. Співак, О. Старчук, Г. Стеценко, Є. Усачов, В. Чернецький, О. Шамич, Ю. Швець, Н. Шевчук, О. Юнін та інших.

При цьому, враховуючи складні політичні, соціальні та екологічні умови життя населення України, існує гостра необхідність у формуванні нових адміністративно-правових підходів та механізмів, які забезпечать якісне медичне обслуговування населення та готовність системи охорони здоров'я до реагування на глобальні загрози.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційна робота узгоджується з положеннями Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, ратифікованої Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722, Стратегії людського розвитку, затвердженої Указом Президента України від 2 червня 2021 р. № 225/2021, Національної економічної стратегії на період до 2030 року, затвердженої постановою Кабінету Міністрів

¹ Гомон Д.О. Адміністративно-правове та організаційне забезпечення охорони здоров'я в Україні: теорія і практика: моногр. Одеса: ОДУВС, 2019, 215 с.

² Муляр Г. В. Адміністративно-правове забезпечення реалізації права на охорону здоров'я: дис. докт. юрид. наук 12.00.07. Приватний вищий навчальний заклад «Університет сучасних знань», Національний авіаційний університет, МОН України. Київ, 2021. 565 с.

³ Качур А.С. Адміністративно-правові засади діяльності закладу охорони здоров'я в системі Національної служби здоров'я України: дис. докт. філос. 081 «Право». Національний університет біоресурсів і природокористування України. Київ, 2023. 235 с.

України від 3 березня 2021 р. № 179, Концепції розвитку системи громадського здоров'я, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р, Стратегії розбудови телемедицини в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 липня 2023 р. № 625-р, Концепції розвитку електронної охорони здоров'я, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 р. № 1671-р, Стратегії біобезпеки та біологічного захист, затвердженої Указом Президента України від 17 грудня 2021 року № 668/2021, Державної стратегії у сфері протидії ВІЛ-інфекції/СНІДу, туберкульозу та вірусним гепатитам на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 листопада 2019 р. № 1415-р, Стратегії розвитку імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб, яким можна запобігти шляхом проведення імунопрофілактики, на період до 2030 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 1 червня 2023 р. № 562-р, а також плану науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0120U105390).

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційної роботи полягає в тому, щоб на основі комплексного аналізу адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я визначити ефективні механізми правового регулювання, що сприяють підвищенню якості медичних послуг, забезпеченню доступності охорони здоров'я для всіх верств населення, а також розробити рекомендації щодо удосконалення адміністративного законодавства та практики його застосування для покращення управління системою охорони здоров'я в Україні.

Для досягнення сформованої мети в дисертації заплановано виконати такі *завдання*:

- визначити складові державної політики у сфері охорони здоров'я як об'єкту адміністративно-правового регулювання;
- розкрити принципи формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я;
- проаналізувати нормативно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні;
- запропонувати класифікацію суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні;
- визначити особливості реалізації державної політики у сфері екстреної медичної допомоги;
- розкрити поняття первинної та спеціалізованої медичної допомоги як складової державної політики у сфері охорони здоров'я;
- сформулювати зміст паліативної допомоги як складової державної політики у сфері охорони здоров'я;
- визначити зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я;
- сформулювати напрямки удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я.

Методи дослідження. В дисертаційній роботі використано сукупність методів наукового пізнання юридичного спрямування. *Аксиоматичний* метод та метод *діалектики* стали основою щодо розкриття права на охорону здоров'я та сутності державної політики у сфері охорони здоров'я як об'єкту адміністративно-правового регулювання (підрозділ 1.1). Завдяки методу *класифікації* виділено принципи формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (підрозділ 1.2). *Логічний* метод використано щодо завдань та напрямків формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (підрозділ 1.2). Метод *формально-логічного аналізу* дозволив виділити нормативно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (підрозділ 1.3). *Структурно-функціональний* метод застосовано щодо аналізу системи суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (підрозділ 1.4). Методи *аналізу та синтезу, системного аналізу* дали можливість розкрити основні напрямки формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (розділ 2).

Порівняльно-правовий метод дозволив проаналізувати зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (підрозділ 3.1). Метод *нормативного моделювання та правового прогнозування* дозволили проаналізувати розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (підрозділ 3.2). Завдяки методу *соціологічного опитування* було проведено авторське соціологічне опитування з питань забезпечення права на охорону здоров'я в Україні (додаток Б до дисертації).

Нормативну основу дисертації становить Конституція України, Основи законодавства України про охорону здоров'я, закони України «Про систему громадського здоров'я», «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення», «Про екстрену медичну допомогу», «Про психіатричну допомогу», «Про захист населення від інфекційних хвороб», «Про лікарські засоби», «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори», «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості», «Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні», інші нормативно-правові акти.

Інформаційну та емпіричну базу дослідження становлять офіційні звіти та статистика Міністерства охорони здоров'я України та Національної служби здоров'я України, звіти громадських та міжнародних організацій про стан здоров'я населення, медичну інфраструктуру та кадрове забезпечення.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що робота є новітнім комплексним дослідженням адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні в умовах трансформаційних політико-соціальних, економічних та екологічних змін і викликів. В результаті здійсненого дослідження запропоновано низку висновків, пропозицій та рекомендацій щодо розвитку адміністративного законодавства в частині

удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, зокрема:

вперше:

- сформовано новітню роль стратегій, як складових нормативного базису державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні, що полягає у: – закріпленні стратегічних пріоритетів держави та нації; – інтеграції міжнародних зобов'язань; – формуванні та реалізації комплексного підходу до громадського здоров'я; – протидії соціально-значущим захворюванням; – підвищенні ефективності державного управління у сфері охорони здоров'я; – забезпеченні сталого розвитку;

- розкрито базові основи функціонально-інституційної взаємодії органів місцевого самоврядування та закладів охорони здоров'я в Україні для забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, що повинна здійснюватися на чітко окреслених правових нормах, забезпеченні матеріально-технічної бази та фінансовій підтримці, а також активній взаємній участі у розробці та виконанні програм громадського здоров'я, що сприяє підвищенню якості медичних послуг та покращенню загального стану здоров'я населення;

- запропоновано створення незалежного органу контролю якості медичних послуг – Національного агентства медичних стандартів, що як центральний орган виконавчої влади зможе ефективно контролювати медичні заклади, впроваджувати та оновлювати стандарти медичних послуг, розглядати скарги пацієнтів та забезпечувати підвищення кваліфікації медичного персоналу з метою покращення якості медичних послуг та підвищення довіри громадян до системи охорони здоров'я;

- з урахуванням поточного стану системи охорони здоров'я України та викликів, що виникли у зв'язку з повномасштабним вторгненням, напрямками оптимізації системи первинної медичної допомоги в Україні виділено: створення спеціалізованих військових медичних підрозділів для надання першої медичної допомоги в зоні бойових дій та на прифронтових територіях; модернізацію польових шпиталів для швидкого реагування на масові поранення та евакуацію постраждалих; підвищення професійної підготовки медичних працівників шляхом проведення спеціалізованих навчальних курсів та тренінгів з питань надання допомоги в умовах бойових дій; створення симуляційних центрів; організацію програм психологічної реабілітації для військових та цивільного населення, які постраждали від війни; підтримку волонтерських програм для надання допомоги медичним службам та проведення інформаційних кампаній;

удосконалено:

- наукове розуміння державної політики у сфері охорони здоров'я як об'єкту адміністративно-правового регулювання, що тлумачиться як сукупність узгоджених та системних заходів, прийнятих на загальнодержавному рівні, які спрямовані на забезпечення фізичного і психічного здоров'я населення та соціального благополуччя суспільства через реалізацію правових, організаційних, економічних, соціальних, медичних, наукових та культурних заходів;

- трактування завдань державної політики у сфері охорони здоров'я, що полягає у формуванні та реалізації комплексу організаційних, адміністративних, правових та економічних заходів, що спрямовані на забезпечення високого рівня

здоров'я населення шляхом інтеграції зусиль різних державних та недержавних інститутів, сприяння гуманізації суспільних відносин, захисту та зміцнення здоров'я, профілактики захворювань, моніторингу та реагування на загрози здоров'ю, а також забезпечення доступу до якісних медичних послуг і створення умов для реалізації права на здоров'я в умовах сучасних викликів та реформ;

– наукове розуміння педіатричної паліативної допомоги як інтегрованої в загальну медичну систему внутрішньої медико-психологічної допомоги та соціальної підтримки дітей з важкими або невиліковними захворюваннями, що спрямована на покращення якості їхнього життя та життя їхніх сімей, та надається з моменту встановлення діагнозу, охоплюючи всі аспекти розвитку, навчання, соціалізації та емоційної підтримки дитини;

дістали подальшого розвитку:

– напрямки адаптації компаративістичних положень формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я щодо збільшення рівня фінансового забезпечення медичної системи, з максимальним покращенням системи адміністрування медичної сфери шляхом впровадження функціонування інтегрованого підходу з цілісною організаційною системою окремих інституційних суб'єктів;

– науково-практичні положення стосовно основних ознак екстреної медичної як складової формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, до яких віднесено: 1) комплексність (безпосередньо екстрена медична допомога та організаційні заходи, спрямовані на швидку реакцію на виклик та доставку медичної бригади до пацієнта); 2) кваліфікація працівника медичного закладу, які повинні володіти спеціальними знаннями та навичками; 3) універсальність (надання допомоги незалежно від часу доби, місця знаходження пацієнта та причин, що призвели до його стану).

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що результати дослідження використовують та впроваджено в наступних сферах:

– *науково-дослідній сфері* – щодо концептуального розроблення адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій сфері* – для реформування адміністративного законодавства в частині удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я;

– *правозастосовній сфері* – для оптимізації діяльності системи суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я;

– *освітньому процесі* – щодо викладання та розробки навчальних посібників, підручників та методичних матеріалів з дисципліни «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розроблення проблематики та відповідні висновки оприлюднено на міжнародних науково-практичних конференціях: «Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування

правової системи України» (м. Київ, 19–20 жовтня 2022 р.), «Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства», (м. Київ, 20–21 квітня 2023 р.), «Реформування українського законодавства: проблемні питання та шляхи їх вирішення» (м. Київ, 7–8 лютого 2024 р.).

Структура та обсяг дисертації. Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 234 сторінки. Список використаних джерел містить 170 найменувань і займає 18 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми дисертації, розглянуто її зв'язок із науковими програмами, планами, темами та грантами, описано мету та завдання роботи, визначено об'єкт і предмет дослідження, представлено методи проведення наукового дослідження, висвітлено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, надано інформацію про апробацію матеріалів дослідження, структуру та обсяг роботи.

Розділ 1 «Загальна характеристика формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я» має чотири підрозділи, у яких розкрито сутність, завдання, принципи, нормативно-правові засади та суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я.

У *підрозділі 1.1 «Державна політика у сфері охорони здоров'я як об'єкт адміністративно-правового регулювання»* сформовано, що здоров'я – це комплексний і багатогранний стан людини, який включає фізичний, психічний та соціальний компоненти, взаємодія яких забезпечує гармонійне функціонування організму та його адаптацію до зовнішнього середовища. Фізичне здоров'я відображає статико-динамічний баланс внутрішніх систем тіла; психічне здоров'я характеризується стійким функціонуванням мозку та психіки; соціальне здоров'я визначається здатністю індивіда до продуктивної соціальної взаємодії та адекватної поведінки в суспільстві. Здоров'я є інтегральним показником благополуччя людини, залежним від природних, соціальних, економічних та політичних умов, і виступає найвищою цінністю, яку необхідно охороняти та підтримувати як на національному, так і на міжнародному рівні.

Зазначено, що охорона здоров'я — це інтегрована діяльність державних органів, місцевого самоврядування, міжнародних інституцій, медичних установ, медичних та фармацевтичних працівників, а також громадян, яка спрямована на забезпечення та підтримання фізичного і психічного благополуччя населення. Охорона здоров'я включає в себе комплекс заходів політичного, правового, соціально-економічного, організаційно-технічного, наукового, культурного, медичного, лікувально-профілактичного, санітарно-гігієнічного характеру. Метою охорони здоров'я є збереження та зміцнення здоров'я кожної людини, підтримання її працездатності, забезпечення довголіття й активного життя, а також недопущення впливу негативних чинників на здоров'я. Охорона здоров'я є обов'язком як

суспільства, так і держави, які зобов'язані забезпечувати її пріоритетність у своїй діяльності, не завдавати шкоди здоров'ю населення та надавати необхідну допомогу тим, хто її потребує.

Визначено змістовні складові права на охорону здоров'я: 1) захист від небезпеки та протиправних посягань; 2) доступ до медичної допомоги 3) інформаційну складову права на охорону здоров'я (право на достовірну та своєчасну інформацію про стан свого здоров'я, право на конфіденційність медичної інформації тощо); 4) функціонування профілактичної системи та громадського здоров'я (заходи з профілактики захворювань; формування відповідальності у населення за особисте здоров'я, підтримка та розвиток громадського здоров'я через освітні та інформаційні кампанії тощо); 5) можливість участі у прийнятті рішень (право на участь в управлінні охороною здоров'я, включаючи обговорення проектів законодавчих актів і внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері охорони здоров'я; право на оскарження неправомірних дій медичних працівників та закладів охорони здоров'я тощо).

Розкрито, що державна політика у сфері охорони здоров'я як об'єкт адміністративно-правового регулювання передбачає створення ефективних механізмів державного регулювання, які відповідають національним та міжнародним стандартам, та включає приведення національного законодавства у відповідність до європейських норм, розвиток концепцій стратегічного планування, багатоканальне фінансування системи охорони здоров'я, підтримку наукових досліджень та підвищення якості підготовки медичних кадрів. Основною метою є збереження генофонду нації, забезпечення високого рівня здоров'я та якості життя громадян, що є ключовими чинниками національної безпеки.

У підрозділі 1.2 «Завдання, принципи та напрямки формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я» сформовано концептуально-правові та функціональні засади державної політики у сфері охорони здоров'я.

Сформовано наступну класифікацію принципів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я: 1) загальні принципи державної політики; 2) принципи орієнтованості на пацієнта; 3) принципи ефективності та результативності: – наукова обґрунтованість; 4) принципи фінансової та матеріально-технічної забезпеченості; 5) принципи належного управління та організації; 6) принципи інновацій та розвитку; 7) принципи забезпечення громадського здоров'я, соціальної відповідальності та участі громадськості;

Як напрямки формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я виділено необхідність комплексного підходу, який враховує аналіз поточних викликів і стратегічних цілей. Розкрито, що вдосконалення законодавчої бази є ключовим аспектом реформування системи охорони здоров'я, що включає оновлення законодавства відповідно до сучасних потреб і міжнародних стандартів, а також посилення правового захисту пацієнтів, зокрема щодо доступу до медичних послуг та захисту персональних даних.

У підрозділі 1.3 «Нормативно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я» проаналізовано нормативно-правовий базис в аналізованій сфері.

Визначено, що конституційні засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні передбачають: – визнання права на охорону здоров'я як найвищої соціальної цінності, що зобов'язує державу забезпечувати охорону здоров'я на найвищому рівні, впроваджуючи відповідні правові, соціальні та економічні механізми; – забезпечення доступності та якості медичних послуг, що потребує стабільного державного фінансування та розробки ефективних програм охорони здоров'я; – забезпечення умов для ефективного медичного обслуговування, що зобов'язує створювати умови для доступного та ефективного медичного обслуговування всіх громадян, включаючи розвиток інфраструктури, підготовку медичного персоналу та впровадження новітніх технологій у медичну практику; – інші конституційні засади, які поєднують реалізацію різних сфер державних політик (соціальна підтримка та охорона праці; екологічна безпека та санітарно-епідемічне благополуччя; розвиток фізичної культури і спорту; медична реабілітація та соціальний захист; право на медичне страхування тощо).

Розкрито, що Основи законодавства України про охорону здоров'я відіграють ключову роль у формуванні та підтримці системи охорони здоров'я в державі. Зазначено, що Закон України «Про систему громадського здоров'я» є комплексним нормативним актом, який закладає фундамент для ефективної та стійкої системи охорони здоров'я в Україні, та забезпечує інтеграцію різних аспектів громадського здоров'я, сприяє міжсекторальній співпраці та впровадженню найкращих міжнародних практик у сфері охорони здоров'я.

Розкрито, що міжнародні акти та угоди відіграють важливу роль у формуванні нормативного базису державної політики України у сфері охорони здоров'я. Міжнародні акти (резолюції ООН, ВООЗ тощо) встановлюють глобальні стандарти охорони здоров'я, які забезпечують орієнтири для держав-членів, включаючи Україну та створюють правові рамки, які зобов'язують держави впроваджувати відповідні стандарти та практики.

У підрозділі 1.4 «Система суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я» здійснено аналіз інституційної складової механізму формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я.

Розкрито, що система суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні є складною та багаторівневою, що включає органи законодавчої та виконавчої влади, місцеві органи управління, заклади охорони здоров'я, інституції громадянського суспільства, наукові установи та міжнародні організації, для забезпечення комплексного підходу до управління системою охорони здоров'я та ефективного виконання державної політики у цій сфері.

Визначено, що Кабінет Міністрів України виступає ключовим суб'єктом державної політики у сфері охорони здоров'я, виконуючи низку важливих функцій, які забезпечують системний підхід до захисту та зміцнення здоров'я населення. Роль КМУ є багатогранною та охоплює стратегічне планування, нормативно-правове регулювання, організаційно-управлінську діяльність та міжнародне співробітництво.

Виділено, що у контексті поточних реформ Міністерство охорони здоров'я України орієнтується на оптимізацію своїх функцій шляхом виведення з-під

управління невластивих функцій, таких як закупівлі та управління лікарнями, що дозволить зосередитись на розробці політики та стратегічному плануванні. При цьому, Міністерство охорони здоров'я України зберігає ключові функції управління системою охорони здоров'я через політичне лідерство, регуляторний нагляд та інформаційне забезпечення.

Зазначено, що правовий статус Національної служби здоров'я України визначає її місце в системі державного управління як центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері медичних фінансових гарантій, координуючи свою діяльність через Міністерство охорони здоров'я, з основними функціями щодо укладання та адміністрування договорів на надання медичних послуг, реімбурсацію вартості лікарських засобів, аналіз потреб населення у медичних послугах, розробку програм медичних гарантій та контроль за ефективним використанням коштів.

Розділ 2 «Основні напрямки формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я» має три підрозділи, у яких розкрито особливості реалізації окремих видів медичної допомоги.

У підрозділі 2.1 «Особливості реалізації державної політики у сфері екстреної медичної допомоги» сформовано, що дослідження особливостей реалізації державної політики у сфері екстреної медичної допомоги є важливим для забезпечення ефективної, доступної та стійкої системи медичного обслуговування, яка здатна швидко та адекватно реагувати на виклики сучасного світу.

Під терміном «екстрена медична допомога» запропоновано розуміти комплекс невідкладних організаційних, діагностичних та лікувальних заходів, здійснюваних кваліфікованими працівниками системи екстреної медичної допомоги як у медичних закладах, так і поза їх межами, спрямованих на негайне врятування та збереження життя людини, а також мінімізацію негативних наслідків раптових гострих, хронічних захворювань та інших загрозливих станів, що становлять небезпеку життю пацієнта, з метою попередження або зменшення шкоди для здоров'я.

Визначено, що державна політика Міністерства охорони здоров'я України в сфері екстреної медичної допомоги спрямована на створення ефективної, якісної та доступної системи надання допомоги населенню. Зазначено, що комплексний підхід, орієнтація на доказову медицину та міжнародна інтеграція є основними принципами цієї політики.

У підрозділі 2.2 «Організація надання первинної та спеціалізованої медичної допомоги як складова державної політики у сфері охорони здоров'я» сформовано зміст, охарактеризовано порядок та специфіку надання первинної та спеціалізованої медичної допомоги в Україні.

Наголошено, що первинна медична допомога, згідно конституційним основам, надається безкоштовно в медичних закладах та фізичними особами-підприємцями, що мають відповідну ліцензію та укладені договори з Національною службою здоров'я України. Первинна медична допомога є основою системи охорони здоров'я, яка забезпечує доступність та безперервність медичної допомоги.

Визначено, що сімейний лікар є ключовою фігурою у системі первинної медичної допомоги в Україні. Діяльність сімейного лікаря регулюється центральним органом виконавчої влади у сфері охорони здоров'я, що визначає кваліфікаційні

вимоги до лікарів, затверджує протоколи лікування, здійснює контроль за дотриманням ліцензійних умов, проводить акредитацію медичних закладів, встановлює механізми контролю якості надання медичних послуг та дисциплінарну відповідальність лікарів.

З'ясовано, що спеціалізована медична допомога в Україні надається за направленням лікаря первинної медичної допомоги, або без направлення (у екстрених випадках). Адміністративні аспекти регулювання спеціалізованої медичної допомоги в Україні включають комплекс заходів, спрямованих на забезпечення ефективності, якості та доступності медичних послуг через законодавче регулювання, організацію діяльності медичних закладів (ліцензування медичної практики, акредитація тощо), фінансове забезпечення, контроль якості медичних послуг та впровадження електронної системи охорони здоров'я.

У підрозділі 2.3 *«Особливості реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я щодо надання паліативної допомоги»* розкрито специфіку надання комплексної медико-психологічної допомоги з позиції адміністративного права.

Визначено, що порядок надання паліативної допомоги в Україні є комплексною системою, що різні аспекти підтримки пацієнтів з невиліковними або важкими захворюваннями з метою забезпечення максимальної якості життя пацієнтів та їх родин. Паліативна допомога має особливості щодо координації та управління, зокрема, Міністерство охорони здоров'я України та місцеві органи влади координують роботу з надання паліативної допомоги в адміністративно-територіальних одиницях, формують клінічні маршрути пацієнтів та забезпечують взаємодію між різними закладами та організаціями.

Розкрито, що основні засади надання паліативної допомоги включають: 1) мультидисциплінарний підхід; 2) індивідуальність; 3) безперервність та наступність; 4) етичність та гуманність. Зазначено, що паліативна допомога включає певні складові, серед яких: 1) медична допомога (симптоматична терапія та медикаментозне лікування; попередження та лікування хронічного болю; забезпечення ефективного знеболення тощо); 2) соціальна допомога (надання соціальних послуг, включаючи паліативний догляд; оцінка потреб у технічних засобах реабілітації; підтримка соціально-побутових умов життя пацієнта); 3) психологічна та духовна підтримка (надання психологічної допомоги пацієнтам та їх родинам; забезпечення духовної підтримки відповідно до релігійних поглядів пацієнта).

Виділено особливості надання та управління педіатричної паліативної допомоги в Україні: 1) інтеграція в медичну та соціальну сфери; 2) доступність, індивідуальність та орієнтованість на дитину; 3) планування та координація послуг; 4) особлива роль сім'ї; 5) соціальні наслідки

Розділ 3 «Шляхи удосконалення формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я» має два підрозділи, у яких здійснено компаративістичний аналіз та сформовано напрямки вдосконалення законодавства у сфері державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні.

У підрозділі 3.1 *«Зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я та його адаптація до вітчизняної системи»*

проаналізовано новітні зарубіжні моделі формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я.

Розкрито, що формування та реалізація державної політики у сфері охорони здоров'я Сполученого Королівства відзначається складною та багатоступеневою структурою. Розкрито, що особливістю системи управління охорони здоров'я Сполученого Королівства є різноплановість структурних комітетів управління публічних адміністрацій (наприклад, комітети з аудиту та ризиків, кібербезпеки, цифрових технологій тощо), що забезпечують всебічний розвиток системи охорони здоров'я, з невід'ємним внутрішнім та державним контролем.

Визначено, що італійська система охорони здоров'я поєднується в єдину Національну службу охорони здоров'я не як окремого суб'єкта, а як цілісної організаційної системи окремих інституційних суб'єктів, що є прикладом інтегрованого та адаптивного підходу до забезпечення медичними послугами.

Розкрито, що досвід Литви у формуванні та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я вирізняється своєю систематизованістю та ефективністю. Державне управління охороною здоров'я здійснюється через Уряд Литовської Республіки, відповідні міністерства та урядові установи, органи координації охорони здоров'я та спеціальні суб'єкти управління та контролю.

Виділено наступні особливості складових системи охорони здоров'я в Польщі: – Міністерство охорони здоров'я є основним суб'єктом формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я; – Національний фонд здоров'я є фінансовим посередником медичної системи; – наявність спеціалізованих суб'єктів контролю медичної системи (Державна фармацевтична інспекція, Державна санепідеміологічна інспекція тощо); – новітнє основне завдання органів управління — забезпечення рівного доступу до фінансованих медичних послуг; – трьох ступенева медична допомога (первинна, спеціалізована, стаціонарна).

У підрозділі 3.2 «Розвиток адміністративного законодавства в частині удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я» визначено новітні шляхи оптимізації державної політики у сфері охорони здоров'я.

Розкрито, що діджиталізація та електронне управління охороною здоров'я є одним із напрямків удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні, що повинна включати: 1) вдосконалення електронної системи охорони здоров'я в напрямку покращення обміну медичними даними, автоматизації обліку медичних послуг, управління інформацією про охорону здоров'я між медичними інформаційними системами; 2) розвиток телемедицини та дистанційного моніторингу здоров'я пацієнтів щодо впровадження технологій для відеоконсультацій, дистанційного спостереження за станом пацієнтів та передачі медичних даних в режимі реального часу; 3) забезпечення кібербезпеки в медичних інформаційних системах; 4) вдосконалення законодавства щодо захисту персональних медичних даних, що включає гармонізацію національного законодавства з міжнародними стандартами та практиками; 5) розробка процедур управління медичними даними у разі надзвичайних ситуацій.

Зазначено, що оптимізація фінансування охорони здоров'я має здійснюватися в наступному напрямку: 1) вдосконалення механізмів фінансування медичних послуг на основі принципів соціального страхування; 2) розробки та впровадження прозорих процедур фінансування та контролю використання бюджетних коштів у сфері охорони здоров'я; 3) запровадження стимулів для залучення приватного капіталу у розвиток медичних установ.

Розкрито, що забезпечення доступності медичних послуг як напрям удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні має включати: – створення умов для рівного доступу до медичних послуг для всіх верств населення, включаючи сільське населення та вразливі групи (формування інтегрованого підходу до надання медичної допомоги, поєднуючи її з соціальними послугами, особливо для вразливих груп населення, таких як літні люди, люди з інвалідністю, діти та соціально незахищені категорії); – розширення мережі первинної медико-санітарної допомоги та розвиток мобільних медичних бригад (будівництво нових амбулаторій та модернізація існуючих медичних закладів; підтримка мобільних медичних бригад, які можуть надавати медичні послуги у віддалених та важкодоступних районах; розширення можливостей для дистанційної медичної консультації та діагностики тощо); – вдосконалення системи екстреної медичної допомоги та швидкого реагування в сільській місцевості, з фінансуванням від держави (забезпечення регулярного навчання та підвищення кваліфікації медичного персоналу, який працює в системі екстреної медичної допомоги, зокрема в сільських районах; виділення достатнього фінансування на розвиток та підтримку системи екстреної медичної допомоги, включаючи закупівлю сучасного обладнання, підтримку мобільних медичних бригад та створення нових центрів екстреної медичної допомоги у віддалених районах).

Розкрито, що основним заходом покращення контролю якості медичних послуг в Україні має стати створення незалежного органу контролю якості медичних послуг, що зможе ефективно контролювати медичні заклади, впроваджувати та оновлювати стандарти, розглядати скарги пацієнтів та забезпечувати підвищення кваліфікації медичного персоналу.

ВИСНОВКИ

У **висновках** дисертації на основі комплексного аналізу адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я визначено ефективні механізми правового регулювання, що сприяють підвищенню якості медичних послуг, забезпеченню доступності охорони здоров'я для всіх верств населення, а також розроблено рекомендації щодо удосконалення адміністративного законодавства та практики його застосування для покращення управління системою охорони здоров'я в Україні, основними з яких є такі:

1. Визначено складові державної політики у сфері охорони здоров'я як об'єкту адміністративно-правового регулювання: 1) нормативна основа (розробка та прийняття нормативно-правових актів, які забезпечують реалізацію політики охорони здоров'я відповідно до національних та міжнародних стандартів; гармонізація

національного законодавства з міжнародним та законодавством Європейського Союзу у сфері охорони здоров'я); 2) інституційна складова (суб'єкти управління та регулювання у сфері охорони здоров'я); 3) стратегічне планування (створення та впровадження довгострокових стратегічних планів розвитку системи охорони здоров'я; визначення ключових пріоритетів та напрямів діяльності для забезпечення стійкого розвитку галузі); 4) організаційне забезпечення (впровадження ефективних механізмів державного регулювання та управління системою охорони здоров'я; підтримка функціонування державних та приватних медичних закладів, забезпечення їх якісної та ефективної діяльності); 6) фінансування та економічні механізми (перехід на багатоканальну систему фінансування охорони здоров'я, включаючи державне фінансування, страхування та інші джерела; забезпечення прозорого та раціонального використання фінансових ресурсів у галузі охорони здоров'я); 7) профілактика та здоров'язбереження (впровадження програм та заходів, спрямованих на профілактику захворювань та зміцнення здоров'я населення; орієнтація на здорову людину, доступність профілактичних заходів та підвищення обізнаності населення щодо здорового способу життя); 8) науково-дослідна діяльність (підтримка та фінансування фундаментальних та прикладних наукових досліджень у сфері охорони здоров'я; впровадження інноваційних технологій та методів лікування, заснованих на доказовій медицині); 9) кадрове забезпечення (підвищення вимог до підготовки та перепідготовки медичних кадрів; забезпечення раціонального використання науково-інформаційних ресурсів та постійного професійного розвитку працівників охорони здоров'я); 10) соціально-правові гарантії (визначення та законодавче закріплення обсягу гарантованої безоплатної медичної допомоги; забезпечення прав громадян на доступ до якісних медичних послуг та захист їхніх прав у сфері охорони здоров'я); 11) міжнародна співпраця (співпраця з міжнародними організаціями та іншими державами у сфері охорони здоров'я; обмін досвідом, участь у міжнародних програмах та проєктах з метою підвищення якості та ефективності національної системи охорони здоров'я).

2. Визначено, що принципи формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я – це базові ідеї та засади, які визначають основні напрями, методи та засоби створення і впровадження державних заходів щодо охорони здоров'я населення, що характеризуються системністю, узгодженістю, універсальністю, стабільністю, предметною визначеністю та загальнообов'язковістю, та відображають суспільні потреби, політичні, економічні та моральні засади, спрямовані на забезпечення права на здоров'я, доступу до медичних послуг, захисту прав пацієнтів та медичного персоналу, а також сприяють покращенню загального стану здоров'я суспільства. До принципів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я віднесено: – загальні принципи державної політики; – принципи орієнтованості на пацієнта; – принципи ефективності та результативності; – принципи фінансової та матеріально-технічної забезпеченості; – принципи належного управління та організації; – принципи інновацій та розвитку; – принципи забезпечення громадського здоров'я, соціальної відповідальності та участі громадськості.

3. Проаналізовано нормативно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні як сукупність конституційних, законодавчих та підзаконних актів, які визначають принципи, механізми та напрями дій суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, спрямованих на забезпечення права громадян на охорону здоров'я, доступності та якості медичних послуг, профілактики захворювань, регулювання діяльності медичних закладів, фінансування системи охорони здоров'я, а також інтеграцію міжнародних стандартів та зобов'язань. Нормативно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні охоплюють міжсекторальну співпрацю, розробку та впровадження ефективних програм, стратегій та заходів, що спрямовані на зміцнення здоров'я населення, забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя та створення безпечного середовища для життя громадян України.

4. Запропонована наступна класифікація суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні: 1) суб'єкти формування державної політики: – Верховна Рада України (приймає закони та нормативні акти, які регулюють охорону здоров'я; визначає стратегічні напрями розвитку системи охорони здоров'я); – Президент України (підписує закони, що стосуються охорони здоров'я, та має право вето; забезпечує реалізацію державної політики у сфері охорони здоров'я на найвищому рівні); 2) суб'єкти дуалістичної функції щодо формування та реалізації державної політики: – Кабінет Міністрів України; – Міністерство охорони здоров'я України; 3) суб'єкти реалізації державної політики: – спеціалізовані органи виконавчої влади (Національна служба здоров'я України); – інші органи виконавчої влади; – органи місцевого самоврядування; – заклади охорони здоров'я; – органи державного нагляду та контролю (контролюють дотримання вимог законодавства; забезпечують епідеміологічний нагляд та реагування на спалахи захворювань тощо); 4) суб'єкти, що сприяють формуванню та реалізації державної політики: – органи державної влади, які виконують певні повноваження, пов'язані із забезпеченням або захистом охорони здоров'я (Служба безпеки України, Бюро економічної безпеки, Національне антикорупційне бюро України тощо); – інституції громадянського суспільства (беруть участь у формуванні політики через консультативні механізми; виконують роль незалежного нагляду за дотриманням прав пацієнтів); – наукові та експертні установи (здійснюють дослідження та надають експертні оцінки, які використовуються при формуванні політики; розробляють рекомендації та пропозиції щодо удосконалення системи охорони здоров'я); – міжнародні організації (Всесвітня організація охорони здоров'я та інші міжнародні структури, що надають рекомендації, допомогу та підтримку у впровадженні міжнародних стандартів та практик).

5. Визначено особливості реалізації державної політики у сфері екстреної медичної допомоги як сукупність організаційних, нормативно-правових, освітніх, наукових та міжнародних заходів, підходів, унікальних характеристик, умов та викликів, з якими стикається держава під час впровадження заходів, спрямованих на організацію та надання екстреної медичної допомоги населенню. До складових реалізації державної політики у сфері екстреної медичної допомоги віднесено:

1) стратегічне планування і пріоритети (визначення ключових напрямів розвитку системи екстреної медичної допомоги); 2) нормативно-правове регулювання (розробка і впровадження законодавчих та нормативних актів для регулювання діяльності системи екстреної медичної допомоги); 3) організація та управління (встановлення єдиних вимог до закладів охорони здоров'я та їх структурних підрозділів, а також контроль за дотриманням стандартів і протоколів надання медичної допомоги); 4) оснащення та кадрове забезпечення (затвердження штатних розкладів і табелів оснащення медичних закладів із визначенням кваліфікаційних вимог і формування державного замовлення на підготовку і підвищення кваліфікації медичних працівників); 5) освіта та підготовка (розробка і впровадження програм навчання для осіб без медичної освіти щодо надання першої допомоги, а також впровадження системи постійного навчання та перевірки кваліфікації медичних працівників); 6) науково-дослідне забезпечення (проведення наукових досліджень та розробка нових методів надання екстреної медичної допомоги); 7) міжнародне співробітництво (вивчення і впровадження світового досвіду у сфері екстреної медичної допомоги, налагодження міжнародної співпраці).

6. З'ясовано, що первинна медична допомога – це базовий рівень медичних послуг, що передбачає проведення консультацій, діагностику та лікування найпоширеніших захворювань, травм і патологічних станів (включаючи фізіологічні зміни під час вагітності), а також здійснення профілактичних заходів, що забезпечує своєчасне направлення пацієнтів, які не потребують невідкладної допомоги, до спеціалізованих медичних установ та надання невідкладної допомоги у випадках розладу здоров'я.

Спеціалізована медична допомога – це вторинний комплекс медичних послуг, що надаються лікарями вузької спеціалізації у відповідних медичних закладах на амбулаторних або стаціонарних умовах, та передбачає високоточну діагностику, профілактичні заходи, цілеспрямоване лікування (травм, патологічних та фізіологічних станів тощо), та комплексну реабілітацію пацієнтів, у плановому порядку або у екстрених випадках, з використанням високотехнологічного обладнання та високоспеціалізованих медичних процедур для забезпечення належного рівня здоров'я та якості життя для всіх громадян.

7. Сформовано, що паліативна допомога – це багатопрофільна система медичних, соціальних, психологічних та духовних заходів, спрямованих на поліпшення якості життя пацієнтів, які страждають від важких та невиліковних захворювань, а також підтримку їхніх родин, що включає ранню ідентифікацію та оцінку симптомів, полегшення болю та інших страждань, надання психологічної підтримки, забезпечення належного догляду та супроводу, допомогу в самообслуговуванні, що надається відповідно до встановлених стандартів та нормативів, з метою забезпечення гідного рівня життя та зменшення фізичних і моральних страждань пацієнтів на всіх етапах хвороби.

8. Визначено, що зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я дозволяє виділити високий рівень фінансового забезпечення медичної системи у країнах територіальної Європи, та різноманітність моделей національних систем адміністрування медичної сфери з двома загальними

тенденціями щодо функціонування інтегрованого підходу з цілісною організаційною системою окремих інституційних суб'єктів (досвід Італії, Польщі) та централізованого підходу з діяльністю спеціальної публічної адміністрації (досвід Сполученого Королівства, Литви).

9. Визначено напрямки удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні: 1) діджиталізація та електронне управління охороною здоров'я; 2) оптимізація фінансування охорони здоров'я; 3) забезпечення доступності медичних послуг; 4) зміцнення кадрового потенціалу; 5) покращення контролю якості медичних послуг; 6) оптимізація управління громадським здоров'ям.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких висвітлено основні наукові результати дисертації:

1. Червяк С. І. Поняття та змістовні складові права на охорону здоров'я з позиції адміністративного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 444–447.

2. Червяк С. І. Новітня державна політика у сфері охорони здоров'я як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *KELM*. 2022. № 7(51). С. 320–323.

3. Червяк С. І. Сучасний аналіз нормативно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 2. С. 100–105.

4. Червяк С. І. Новітня система суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2024. Вип. 3. С. 133–137.

5. Cherviak S. Features of the implementation of public health policy on palliative care in Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 6. P. 78–83.

6. Cherviak S. Pediatric palliative care as a public policy direction in the healthcare sector of Ukraine. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 7. P. 66–70.

7. Cherviak S. Conceptual approaches to the system of principles for the formation and implementation of public policy in the healthcare sector. *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2023. № 8. P. 101–104.

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

8. Червяк С. І. Проблематика формування змістовних складових права на охорону здоров'я з позиції адміністративного права. *Проблемні питання юридичної науки в контексті реформування правової системи України*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19–20 жовт. 2022 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2022. С. 221–223.

9. Червяк С. І. Питання сучасного змісту державної політики у сфері охорони здоров'я як об'єкту адміністративно-правового регулювання. *Інноваційні підходи до реформування сучасного законодавства*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 20–21 квіт. 2023 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2023. С. 144–146.

10. Червяк С. І. Актуальні питання формування системи принципів державної політики у сфері охорони здоров'я. *Реформування українського законодавства*:

проблемні питання та шляхи їх вирішення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 7–8 лют. 2024 р.). Київ: Науково-дослідний інститут публічного права, 2024. С. 171–173.

АНОТАЦІЯ

Червяк С. Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. – *Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2024.

У дисертації на основі комплексного аналізу адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я визначено ефективні механізми правового регулювання, що сприяють підвищенню якості медичних послуг, забезпеченню доступності охорони здоров'я для всіх верств населення, а також розроблено рекомендації щодо удосконалення адміністративного законодавства та практики його застосування для покращення управління системою охорони здоров'я в Україні.

Визначено, що державна політика у сфері охорони здоров'я як об'єкт адміністративно-правового регулювання є сукупністю узгоджених та системних заходів, прийнятих на загальнодержавному рівні, які спрямовані на забезпечення фізичного і психічного здоров'я населення та соціального благополуччя суспільства через реалізацію правових, організаційних, економічних, соціальних, медичних, наукових та культурних заходів.

Розкрито завдання, напрями та принципи формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я як базові ідеї та засади, які визначають основні напрями, методи та засоби створення і впровадження державних заходів щодо охорони здоров'я населення, що характеризуються системністю, узгодженістю, універсальністю, стабільністю, предметною визначеністю та загальнообов'язковістю, та відображають суспільні потреби, політичні, економічні та моральні засади, спрямовані на забезпечення права на здоров'я, доступу до медичних послуг, захисту прав пацієнтів та медичного персоналу, а також сприяють покращенню загального стану здоров'я суспільства.

Проаналізовано нормативно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні. З'ясовано систему суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні як багаторівневу сукупність органів законодавчої та виконавчої влади, місцевих органів управління, закладів охорони здоров'я, інституцій громадянського суспільства, наукових установ та міжнародних організацій, що функціонують для забезпечення комплексного підходу до управління системою охорони здоров'я.

Визначено особливості реалізації державної політики у сфері екстреної медичної допомоги. Розкрито організацію надання первинної та спеціалізованої медичної допомоги як складову державної політики у сфері охорони здоров'я.

Сформовано особливості реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я щодо надання паліативної допомоги.

Визначено, що зарубіжний досвід формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я дозволяє виділити високий рівень фінансового забезпечення медичної системи у країнах територіальної Європи, та різноманітність моделей національних систем адміністрування медичної сфери з двома загальними тенденціями щодо функціонування інтегрованого підходу з цілісною організаційною системою окремих інституційних суб'єктів (досвід Італії, Польщі) та централізованого підходу з діяльністю спеціальної публічної адміністрації (досвід Сполученого Королівства, Литви).

Сформовано напрямки удосконалення механізмів формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я в Україні: 1) діджиталізація та електронне управління охороною здоров'я; 2) оптимізація фінансування охорони здоров'я; 3) забезпечення доступності медичних послуг; 4) зміцнення кадрового потенціалу; 5) покращення контролю якості медичних послуг; 6) оптимізація управління громадським здоров'ям.

Ключові слова: адміністративне законодавство, державна політика, доступність, здоров'я, медична допомога, медичні послуги, охорона здоров'я, пацієнт, принципи, суб'єкти.

SUMMARY

Cherviak S. Administrative and legal foundations of the formation and implementation of state policy in the field of health care. – *Qualification scientific work on the rights of the manuscript.*

Thesis for obtaining a scientific degree of candidate of juridical science in specialty 12.00.07 «Administrative Law and Procedure; Financial Law; Information Law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2024.

In the dissertation, based on a comprehensive analysis of the administrative and legal foundations of the formation and implementation of state policy in the field of health care, effective mechanisms of legal regulation are defined, which contribute to improving the quality of medical services, ensuring the availability of health care for all segments of the population, and also developed recommendations for improvement of administrative legislation and the practice of its application to improve the management of the healthcare system in Ukraine.

It was determined that the state policy in the field of health care as an object of administrative and legal regulation is a set of coordinated and systematic measures adopted at the national level, which are aimed at ensuring the physical and mental health of the population and the social well-being of society through the implementation of legal, organizational, economic, social, medical, scientific and cultural events.

The tasks, directions and principles of the formation and implementation of state policy in the field of health care are revealed as basic ideas and principles that determine the main directions, methods and means of creating and implementing state measures for the protection of public health, which are characterized by systematicity, coherence, and universality, stability, objective certainty and universal obligation, and reflect public needs,

political, economic and moral principles aimed at ensuring the right to health, access to medical services, protection of the rights of patients and medical personnel, and also contribute to the improvement of the general state of health society.

The normative and legal principles of the formation and implementation of state policy in the field of health care in Ukraine have been analysed. The system of subjects of formation and implementation of state policy in the field of health care in Ukraine is clarified as a multi-level set of legislative and executive authorities, local governing bodies, health care institutions, civil society institutions, scientific institutions and international organizations that function to provide an integrated approach to the management of the health care system.

The peculiarities of the implementation of state policy in the field of emergency medical care have been determined. The organization of the provision of primary and specialized medical care as a component of state policy in the field of health care is disclosed. The peculiarities of the implementation of the state policy in the field of health care regarding the provision of palliative care have been formed.

It was determined that the foreign experience of the formation and implementation of state policy in the field of health care allows us to highlight a high level of financial support of the medical system in the countries of territorial Europe, and a variety of models of national systems of administration of the medical sphere with two general trends regarding the functioning of an integrated approach with an integral organizational system of individual institutional subjects (the experience of Italy, Poland) and a centralized approach with the activities of a special public administration (the experience of the United Kingdom, Lithuania).

The directions for improving the mechanisms of formation and implementation of the state in the field of health care in Ukraine have been formed: 1) digitalization and electronic management of health care; 2) optimization of health care financing; 3) ensuring the availability of medical services; 4) strengthening of personnel potential; 5) improvement of quality control of medical services; 6) optimization of public health management.

Keywords: administrative legislation, public policy, accessibility, health, medical care, medical services, health care, patient, principles, subjects.